

Quid
sentendum
de atomismo
dynamico.

SCHOLION. De dynamico atomismo singularem disputationem instituire necesse non est. Quamquam enim quedam argumenta, quæ contra purum atomismum ac dynamismum urgentur, atomismus dynamicus effugiat, aliis tamen æque premitur, ac duo illa systemata, et nominatim iis, quæ incorruptibilitatem et substantialem corporum immutabilitatem massamque materiæ reipsa discretam ac solum apparenter continuam impugnant; quæ sunt communia et fundamentalia atomismi, sive puri sive dynamici, dogmata. Præterea vires, quas in atomis ponit dynamicus atomismus, vel sunt illis accidentales vel essentielles. Si accidentales, systema istud nihil revera explicat de corporum essentiali constitutione magis, quam atomismus purus. Si autem sunt essentielles eodem argumento repellendæ sunt, quo nuper utebamur adversus dynamismum transcendentalem.

Quædam
difficultates
soluit.

146. *Objic. 1.º* Prima corporum elementa debent esse simplicia; si enim forent composita, ulterius resolvi possent, ideoque desinerent esse prima. Atqui dynamismus ponit entia simplicia pro primis corporum elementis. Ergo.

Resp. dist. Major.: qualia dynamismus adstruit, *neg.*; alius generis, *conc.*

Contradist. Min. Dynamismus ponit prima elementa entia simplicia, quæ tamen multiplicem involvunt repugnantiam *conc.*; ponit prima elementa simplicia, qualia esse oportet principia essentialia corporum naturam constituentia, *neg.* Omniaque patent ex adductis probationibus.

Objic. 2.º Phænomena corporea explicari nequeunt, nisi admissis viribus attractionis ac repulsionis: iis vero positus recte explicantur. Ergo jure corpora coalescere dicuntur ex hujusmodi viribus.

Resp. Transm. primam partem antecedentis; alteram *disting.*: aliqua, *transeat.*; omnia *nego.*

Et *neg. conseq.* omnino. Nam licet admittendæ forent ejusmodi vires, minime sequeretur in iis consistere corporum essentiam.

Ab aliis difficultabus proponendis solvendisque superse-demus, propterea quod nullæ sint alicujus roboris ac momenti.

CAPUT · III.
SENTENTIA
SCHOLASTICORUM ELIGITUR

ARTICULUS I.

Exponitur systema hylomorphismi

147 Peripatetici corpus considerant *in facto esse et in fieri*: corpus dicitur *in facto esse*, cum jam constitutum est atque formatum; *in fieri* autem, cum reperitur in ipso actu suæ productionis, seu in actuali transitu a non esse ad esse: siquidem *fieri* corporis est idem ac ejus generatio. Essentiam corporum *in facto esse* reponunt Peripatetici in duplici principio intrinseco (1) realiter inter se distincto, quorum alterum *materia prima*, alterum *forma substantialis* appellatur. Materia prima est subjectum commune omnium transmutationum substantialium, illud nimirum quod in omnibus mutationibus substantialibus semper idem perseverat; forma vero substantialis est actus vel realitas illa, quæ materiam efficiens et velut sigillans, hoc vel illud speciei determinatæ corpus efficit. Dicitur hæc *materia prima*, tum ut innuat eandem esse subjectum, reliquas omnes formas sustentans, quod nullo alio priori sustentetur, tum ut distinguatur a corpore ipso jam constituto ex materia et forma, quod solet etiam vocari *materia simpliciter* vel *materia secunda*, quia nimirum corpus in sua substantia jam constitutum idem munus gerit per respectum ad accidentia, quod materia hæc prima per respectum ad formam substantialem, illa nempe sustentans atque in se recipiens (2). Forma vero pariter dicitur *substantialis*, ut distinguatur a formis accidentalibus, seu accidentibus, quæ non dant esse aliquod substantiale subjecto illi, cui adveniunt, secus ac forma illa, quam ut intrinsecum corporum

Dupliciter
spectari corpus
potest.

Principia
corporum
in facto esse.

(1) Recole notionem ac divisiones principii *in Ontol.* expositas. n. 379, p. 1077 seqq.

(2) Vide S. Th. Opusc. de *Principiis naturæ*; Suar. *Metaph.*, disp. 13, sect. 1, n. 3, et alios passim.

Illustratur
res artefactorum
exemplo.

principium prisci DD. statuebant (1). Itaque sicut in quolibet artefacto duo facile distinguuntur, ac distingui debent principia ipsum constituenta in illo esse accidentali, quod habet: nimirum corpus aliquod, puta aes vel lignum, ad conflandam statuam B. Mariæ Virginis, et figura, quæ efficit, ut frustum illud æris vel ligni sit hæc statua; ita etiam corpora in suo primo et substantiali esse concipienda sunt ex Peripateticorum sententia, ut compositum ex duplici elemento, altero materiali quod rationem habeat subjecti recipientis actum alterius realitatis, altero formali, quod est hæc ipsa realitas, quæ materiam actuans in specie ac dignitate constituit certi ac determinati corporis, quæ proinde si a materia separaretur, desinit existere tale corpus. Sola itaque materia non est corpus, nec sola forma; sed compositum ex utraque constituit corpus. Verum de his uberius sermo recurret inferius.

Mutationes
corporis in facto
esse.

Corpora jam constituta mutari passim contingit, nec solum mutationibus accidentalibus, quæ nullam in ipsam substantiam inducant variationem, sed etiam substantialibus. Sæpe enim videmus corpus vario aliorum agentium influxui subjectum ita affici, ut amissa specifica sua natura seu forma substantiali, corrumpatur. Nunquam autem ita corrumpitur, ut desinat esse corpus, sed accepta nova forma, in aliud corpus diversæ speciei convertitur. Sic lignum fit ignis et cinis, et cibus fit caro animalis. Unde notissimum illud manavit proloquium: *Corruptio unius generatio alterius*.

Generatio
et corruptio,
alteratio,

Actio, per quam corpus accidentaliter dumtaxat variatur secundum qualitates, nomen accepit *alterationis*, aut etiam *corruptionis* vel *generationis secundum quid*, ut habetur apud S. Thomam (2). Actio autem, per quam corpus substantialiter variatur, proprio vocabulo *corruptio* aut *generatio* simpliciter appellatur; quamquam *generatio* pressiori adhuc significatione usurpatur ad productionem viventium exprimendam. Verum de his actionibus mox fusius disputandum est.

Corporum
in fieri principia,

Corpora *in fieri*, si fiant per generationem, quæ simul rationem habeat veræ ac realis mutationis, quemadmodum

(1) Cfr. S. Th. ibid.

(2) Lib. 5 *Physicor.* lect. 2: opusc. de *Principiis naturæ*, etc.

jam post primam rerum creationem contingit, tria postulant principia, *materiam*, *formam* et *privationem*: materiam, inquam, quæ est primum subjectum patiens mutationem substantialem, formam, qua accedente, *materia fit corpus*, et privationem hujus ipsius formæ in prævio instanti; si enim hanc formam tunc haberet, non posset eandem accipere. Privatio porro, ut ex *Ontologia* supponimus, est carentia formæ in subjecto apto et eandem exigente.

Verum duo distinguebant prisci DD. corporum genera, elementaria et composita. Elementi nomen, græcis *στοχειον* varie usurpari consuevit, ut scribunt Conimbricenses (1). Uno modo pro cujusque rei principiis, sive ea res arte facta sit, sive naturalis: quo pacto litteræ orationis elementa, et primæ demonstrationes scientiarum elementa dicuntur. Secundo pro ipsis principiis corporis in *fieri*, quo sensu Aristoteles (2) scripsit tria esse *elementa*, materiam, formam et privationem. Verum elementum in sensu proprio sumitur pro certo genere corporum, quod jam describendum est, eorum nempe, quæ recentiores appellant simplicia, per oppositionem ad corpora chimice composita. Elementum ergo in hoc sensu proprio ac philosophico definiri potest ad mentem Philosophi: *corpus in quod alia corpora resolvuntur, ipsum autem dividi nequit in alia specie diversa* (3). Dicitur *corpus*, ad excludendam materiam et

Elementa
et mixta:
elementum
quid.

(1) In lib. 2 de *Gener. et corrupt.* quæst 1, art. 1.

(2) *Metaph.* lib. 12, cap. 4, text. 23.

(3) Vide Arist., lib. 3 de *Cælo et Mundo*, text. 21, ubi sic habet: *Sit igitur id elementum corporum, in quod alia corpora dividuntur, in quibus inest potentia aut actu, hoc enim utro modo se habeat, adhuc ambiguitur; ipsum autem est in forma diversa indivisibile*. Quæ verba ita S. Thomas comentatur ib. lect. 8: *Circa primum ponit tres partes definitionis elementi. Quarum prima est, quod elementum aliorum corporum est, in quod alia corpora dividuntur, seu resolvuntur: non enim qualibet causa potest dici elementum, sed solum quæ intrat rei compositionem. Unde universalia elementa sunt materia et forma, ut patet in 1.º *Physicor.*: quæ tamen non sunt corpora, hic autem intendit Philosophus de elementis, quæ sunt corpora. Secunda particula est, quod elementum existit in eo, cujus est elementum, potentia aut actu. Adhuc autem sub dubitatione existit (nimirum cum hæc scripsit Aristoteles, nondum definierat, num elementa insint formaliter, an solum virtualiter in mixtis) quomodo sunt elementa in mixtis: utrum*

formam, et quæcumque non sunt corpora. Dicitur: *in quod alia corpora resolvuntur*, quia ex elementis fiunt alia corpora composita; quæ vicissim in alia dividi possunt: Dicitur: *ipsum autem dividi nequit in alia specie diversa*, quia secus esset compositum ex illis, in quæ resolvi posset; elementum autem sicut est primum, quod ingreditur in compositionem, ita est terminus resolutionis.

Elementa
quo sensu
dicantur
simplicia.

Hinc patet non ideo a Peripateticis elementa vocari corpora simplicia, quia non coalescant ex duplici illo principio, materia et forma, quæ omnium constituunt corporum essentiam; sed quia non sunt efformata ex aliis corporibus diversæ speciei, neque in ea per chemicam analysin resolvi possunt. Dantur enim plura corpora, quæ licet tandem materia constent et forma, proxime tamen resultarunt ex substantiali junctioe aliorum corporum, in quæ proinde resolvi de novo possunt, soluta connexionis illius, qua tenebantur, compage. Atque hujusmodi corpora, resolubilia in alia secundum speciem diversa, vocabantur ab antiquis *mixta*, et a recentioribus *chimice composita*, ut sæpius notavimus. *In alia*, inquam, *secundum speciem diversa*, quia nullum est corpus, quantumvis simplex, quod dividi nequeat in varias

scilicet in actu, vel in potentia. Si enim generatio vel corruptio corporum fit per congregationem et segregationem, sicut Empedocles et Anaxagoras posuerunt; consequens est, quod elementa sint in actu in mixto; si autem generatio et corruptio corporum est per alterationem, necesse est dicere, quod elementa sunt potentia in mixto. Tertia particula est, quod elementum non dividitur in alia, scilicet diversa secundum speciem. Oportet enim omne corpus divisibile esse, cum quædam corpora dividuntur in diversa secundum speciem, sicut manus in carnem et ossa, ex quibus quædam compaginantur: vel sicut caro resolvitur in aërem, ignem, aquam et terram, per quamdam alterationem; ignis autem et aër, aqua et terra neutro modo resolvuntur in diversa secundum speciem. Quod quidem complet rationem elementis. Quo in exemplo mentem dumtaxat Angelici adverte, non rem ipsam. Veteres enim putarunt id, quod nunc falsum esse constat, aërem, ignem, aquam ac terram esse corpora simplicia, quorum mixtione reliqua omnia efficerentur.

Similem definitionem atque expositionem reperies in lib. 5. *Metaphysicor.* lect. 4 et in opusce. *de Principiis naturæ circa medium.* Cfr. in hanc rem Complutenses, *de Gener. et Corrupt.* disp. 10, quæst. 1.

partes integrantes, quæ post divisionem erunt totidem corpora ejusdem speciei cum toto.

Actio, per quam ex variis elementis fit mixtum, *mixtio* nominatur. Mixtionis autem, sicut et ipsius mixti, duplex esse potest genus; altera enim propria est, altera impropria. Impropria ea est, vi cujus plura corpora seu plures particulae secundum quamdam localem approximationem seu juxtapositionem confunduntur atque accumuluntur, ita tamen ut ipsa elementa eo modo conjuncta, substantialiter minime alterentur, sed eandem retineant essentiam. Hanc appellabant veteres cum Aristotele et Doctore Angelico *compositionem* et etiam *mixtionem ad sensum*, ideo nimirum quia quamquam vera et propria mixtio non sit, talis sensibus apparet. Corpus hac impropria mixtione compositum non est nisi acervus aggregatioque partium diversæ naturæ (1). Hujusmodi esset farina ex granis tritici et hordei simul molitis facta, mixtio vini cum aqua etc.

Quid mixtio.

Mixtio proprie dicta describitur a Philosopho celeberrima illa definitione: *Mixtio... est miscibilium alteratorum unio* (2). Quam definitionem ita communiter interpretati sunt Peripatetici, ut idem valeat, ac unio plurium corporum sub una forma substantiali, corruptis singulorum componentium seu miscibilium formis, et remanentibus eorundem qualitibus attemperatis (3). Unde corpus proprie mixtum est corpus secundum naturam suam perfecte unum ac divisibile in plura specificè diversa: talis est aqua v. g., acidum sulphuricum, corpus animatum etc.

Ut porro melius hac in re Peripateticorum doctrina cognoscatur, non abs re fuerit conditiones nonnullas recensere, quas illi ad mixtionem requirebant.

Conditiones
mixtionis:

(1) Vide Arist. cum comment. S. Thom., lib. 1. *de Gener. et Cor.*, lect. 25, 26; lib. 2, lect. 8; S. Thom., lib. 4. *Contr. Gen.*, c. 35; 2.^a dist. 17, q. 3, a. 1; dist. 30, q. 2, a. 1, in corp.

(2) Arist. (lib. 1. *de Gen. et Corrupt.*, c. 10, tex. 90). Vide S. Thom. (ib. lect. 25 in fine).

(3) Hanc esse communem explicationem antiquorum perspicere poterit qui, cumque opera ipsorum voluerit evolvere. Vide v. g. *Cosmimbricenses (de Generat. et corrupt.* lib. 1, cap. 10, quæst. 1), Tolet. (ibid. quæst. 17 seqq.), Rub. (ibid. cap. 10, quæst. 2), Complutens. (ibid. disp. 9, quæst. 3), etc.

prima explicat
discrimen
mixtionis ab
augmentatione:

Prima mixtionis conditio est, ut nullum elementum aut miscibile post mixtionem perseveret in sua substantia inalteratum. Ideo non dicimus cibum misceri corpori cibato, quia *cibus transit in dominans corpus, quod manet secundum formam, sed neutrum miscibilium ita manet, sicut corpus cibatum, scilicet indivisum et specie nullo modo alteratum* (1). Sed plura de hoc diximus in primo capite (2). Differt ergo mixtio ab augmentatione, in qua corpus quod augetur, idem permanet, et solum mutatur illud aliud, quod in ejus substantiam convertitur.

secunda
conditio declarat
differentiam
mixtionis
ab alteratione:

Altera conditio est, ut elementa quæ miscentur, talia sint, quæ resoluta mixtione, possint per se separata subsistere. Ideo figura non facit mixtionem cum quantitate, quam terminat, et universaliter nulla passio et nullus habitus miscetur aliis rebus, sed sunt in eis sicut in subjecto. Et ratio hujus est, quia ambo, scilicet tam accidens, quam subjectum, videntur esse soluta, et non alterata. Similiter nullum accidens miscetur alii accidenti (3). Atque ita etiam apparet discrimen mixtionis ab alteratione et unione accidentis cum subjecto.

tertia conditio
rationem
reddit
distinctionis
inter mixtionem
et communem
generationem
substantialem:

Tertia conditio est, ut corpus ex mixtione resultans neutrum sit ex elementis componentibus, sed tertium aliquid specie ab illis diversum, eorum tamen retinens qualitates in gradu remisso (4). Atque hæc est ratio, cur mixtio, quamquam et ipsa sit quædam generatio, solet tamen sæpe ab Aristotele ac S. Thoma tamquam quiddam a generatione simplici distinctum proponi. In hac enim unum corpus in aliud ita transmutatur, ut prius omnino corrumpatur, quin remaneant qualitates illius propriæ; at vero in corpore mixto ita elementa sunt transmutata, ut præter materiam illorum peristent adhuc qualitates et accidentia invicem temperata; ideoque novum corpus exurgit sua virtute continens elementa. Idcirco materia... in qua generatur ignis, non dicitur misceri igni, nec etiam formæ ipsius. Similiter non dicimus ignem misceri lignis, cum ardent ea, nec etiam

- (1) S. Thom. de Gener. et corr. lib. 1. lect. 24.
(2) Art. 4.
(3) S. Thom. de Gen. et corr. lib. 1. lect. 24.
(4) S. Th. ib. lect. 25; et lib. 2. lect. 8; Contr. Gent. lib. 4. cap. 35.

dicimus, quod materia ignis miscetur particulis ignis, neque ipsi igni, sicut dicimus quod unum miscibile miscetur particulis alterius miscibilis et ipsi miscibili. Sed dicimus materiam ignis, sicut ligna vel aliud, corrumpi, ignem autem generari. Ex quo manifeste potest concludi, quod mixtio non est generatio neque corruptio (1). Non ergo manent elementa in mixto actu sine aliqua alteratione, sicut corpus album nec ambo nec alterum corrumpuntur omnino, sicut in generatione et corruptione, salvatur enim virtus eorum (2). Cæterum illa qualitatum elementarium in mixto attemperatio, non ita intelligenda est, ut nulla præ alia omnino prædominetur; sed potest hæc vel illa prævalere, magisque manifestari, intra certos tamen limites, ultra quos jam ipsum mixtum periret, ut alteri corpori locum cederet (3).

Ultima conditio quæ potest assignari, est, ut miscibilia quædam conditio. sint inter sese mutuo activa et passiva. Secus enim alterare se invicem non poterunt in sua essentia, ut fiat medium inde commune, quod participat omnium virtutes miscibilium conjunctorum, quemadmodum loquitur Angelicus (4). Id est, quod in recentiorum operibus intelligendum est sub nomine *affinitatis*.

Denique tum in elementis tum in mixtis agnoscunt Scholastici extensionem vere continuum, viresque et qualitates activas a motu locali diversas. Extensio et vires corporum.

ARTICULUS II.

Propugnatur Scholasticorum doctrina.

148. Refutatis falsis sententiis, oportet jam veram stabilire; qua in re ita procedemus, ut primum existentiam formæ substantialis ac materiæ vindicemus, tum easdem

- (1) S. Th. in lib. 1. de Gen. et Corr. lect. 24, paulo post init.
(2) Ib. paulo inferius. Cfr. ib. lect. 25 sub medium, et alibi passim.
(3) S. Thom. ib. lect. 25; Opusc. de Quatuor oppositis. cap. 55 item lib. 2. Gener. et Corr. lect. 8. in medio. Vide passim veteres auctores de hac materia tractantes.
(4) S. Thom. in lib. 1. de Gen. et Corr. lect. 25; lib. 2. lect. 8. etc. Cfr. Contr. Gent. lib. 2. cap. 56; lib. 4. cap. 35. et alibi.

magis declarem, atque ab adversariorum telis tueamur, ac denique unionem ipsarum in unum compositum substantiale explicemus.

PROPOSITIO 1.^a Corpora in facto esse coalescunt ex materia et forma tamquam ex duplici principio substantiali realiter inter se distincto, materia prima et forma substantiali.

Prob. 1.º Negari nequeunt substantiales corporum transmutationes. Atqui nulla transmutatio substantialis locum habere potest sine subjecto substantiali, quod ab uno in alium statum transeat, et sine substantiali termino, per cuius amissionem aut assecutionem subjectum illud dicitur substantialiter immutari. Ergo corpora duplici constant principio substantiali, altero quod sit subjectum, altero quod sit terminus transmutationum substantialium (1).

Major conceditur ab omnibus, præscindendo a modo explicandi transmutationes substantiales, in quo versatur acerrimum inter Philosophos dissidium. Et re quidem vera quis negare audeat oxygenium et hydrogenium, cum in aquam convertuntur; lignum, cum comburitur; panem, cum fit caro animalis, substantialiter transmutari? Difficultas ergo tota est in probanda Minori, et potissimum quoad secundam partem.

Probatur Minor per partes. Et primo quidem: *transmutatio substantialis necessario postulat subjectum substantiale*. Id patet: 2) 1.º Ex sensu communi et quotidiana experientia. Videmus enim, cum corpus aliquod corrumpitur, non totum perire, sed aliquid ex eo remanere: itemque, cum corpus generatur, non totum de novo fieri, sed aliquid ex eo præcessisse. Nimirum id quod de substantia corporis remanet, et id quod de substantia corporis denuo geniti prius extiterat, est materia prima, quæ substantialem illam mutationem subivit (2). 3) Si in transmutationibus

(1) Cfr. S. Th. 1 p. 9. a. 1. *Secundo, omne quod movetur; et 1.^a dist. 8. q. 3. a. 2. In omni mutabili est invenire aliquid quod subsistit ei, quod per mutationem movetur....*

(2) Hæc est Angelici Doctoris et Aristotelis argumentatio in lib. 8. *Metaph.* lect. 1. parag. g. *In omni enim mutatione oportet esse*

substantialibus non semper esset subjectum easdem recipiens, corpora cum corrumpuntur, in nihilum redigerentur, et cum gignuntur, crearentur, ut patet. Atqui nullum corpus e nihilo jam creatur, neque abit in nihilum, fatentibus etiam omnibus naturalium scientiarum cultoribus. Et re quidem vera in mutationibus substantialibus, vel remanet aliquid commune novo corpori et priori, quod corrumpitur, vel non. Si non remanet, cur non potest novum corpus haberi nisi ex aliquo alio, quod prius sub alia specie existebat? Cur v. g. aqua nequit obtineri nisi ex oxygenio et hydrogenio, vel ignis nisi ex aliquo corpore, quod cum aëris oxygenio combinetur, vel nutritio et augmentatio sine cibo? Ergo certum esse debet in transmutationibus substantialibus aliquid remanere. Cum autem non remaneat actus ipse specificus corporis corrupti et in aliud transmutati, reliquum est, ut remaneat subjectum, quod prius alio actu informabatur, et nunc in novum actum et speciem transformatum est. Hoc argumentum præclare evolvit Suarez (1). 7) Perseverantia materiae in transmutationibus ac mixtionibus substantialibus constat etiam ex perseverantia ponderis elementorum in mixto. Sane communis hæc vox ex Chemicorum (2), in

subjectum commune terminis mutationis in contrariis mutationibus, sicut in mutatione secundum locum est aliquod commune subjectum, quod nunc est hic, et iterum alibi... Cum igitur sit quedam mutatio secundum substantiam, scilicet generatio et corruptio: oportet esse aliquod commune subjectum, quod subjiciatur contrariis mutationibus secundum generationem et corruptionem, et hoc positis terminis, qui sunt forma et privatio, ita scilicet, quod quandoque sit actu per formam, et quandoque sit subjectum privationis illius formæ. Ex hac autem Aristotelis ratione apparet, quod generatio et corruptio substantialis sunt principium veniendi in cognitionem materiae primæ. Cfr. lect. 4. Vide etiam, si lubet. Origenem (lib. 2 de Principiis. c. 1.)

(1) Vide disp. 13 *Metaph.*, sect. 1, n. 5 seqq.

(2) Audiatur pro omnibus I. B. Stallo: «La constance de la masse est attestée par la balance, qui montre que ni la fusion, ni la sublimation, ni la génération, ni la corruption ne peuvent rien ajouter ni retrancher au poids d'un corps soumis à l'expérience. Quand un livre de charbon est brûlé, la balance démontre que cette livre continue d'exister dans l'acide carbonique produit par la combustion, et qu'on peut en retirer le poids original de charbon. La quantité de matière est mesurée par son poids, et ce poids est invariable». Stallo, *Op. cit.*

combinationibus, quantumvis pereant elementorum proprietates specificæ, pondus tamen corporis chemicæ compositi æquare summam ponderis ipsorum elementorum, prout fert notissima lex a Lavoisier inventa. Atqui id manifeste demonstrat aliquid remanere, quod prius sub alio specifico actu existebat, nempe materiam. Ergo...

Probatur primi syllogismi Minor quod alteram partem: *transmutatio substantialis concipi nequit absque termino substantiali*. 1.º Id quod corpora, cum corrumpuntur, amittunt, fons erat operationum peculiarium, quas frustra ab illis jam corruptis expectabis; et id quod corpora, cum generantur, acquirunt, est pariter radix novarum diversissimarumque actionum ac proprietatum. Atqui principium operationum proprietatum diversissimarum nequit esse accidentalis quædam entitas, sed substantialis. Ergo terminus a quo transmutationis corruptivæ, seu id quod corpus interiens amittit, et terminus ad quem transmutationis generativæ, seu id quod corpora in generatione substantiali nanciscuntur, est aliquid substantiale (1).

Minor patet. Etenim α cum entitas accidentalis substantiam, quam afficit, invariata in sua essentia relinquit.

chap. 7, pag. 62). Cfr. Balfour Stewart et Tait. *L'Univers invisible...* tradit par A. R. pag. 28. Paris 1883).

Revoca etiam in mentem illa Cookii, que superius retulimus ex eodem « Tutto ciò che sopra di ciò sappiamo, è che la mutazione dell'acqua nei due gaz (osigene ed idrogene) e quella dei due gaz nell'acqua non è accompagnata da mutazione veruna di peso; e di qui concludiamo che in quel cambiamento il materiale è conservato. » in altri termini, che l'acqua e i gas sono lo stesso materiale sotto differenti forme. Cooke (*La nuova chimica*).—Bonilla denique ita scribit: « Ley de la conservacion de los pesos. Los átomos al combinarse para formar las moléculas, no pierden nada de su peso, de donde se deduce, que el peso de un compuesto es igual a la suma de los pesos de los elementos que se han unido para formarle. Esta ley es una consecuencia de un principio enunciado por algunos filósofos de la antigüedad y recordado por Lavoisier, que dice, refiriéndose a la materia: En la naturaleza nada se crea y nada se pierde. Este hecho puede compararse por medio de la balanza ». (Bonilla, Op. cit., *Leyes de la combinación*, pag. 26-27).

(1) Vide Arist. et S. Thom., *Physicor.*, lib. 1.º, lect. 12, post. ragr. h; et lect. 13, initio. Cfr. 7.ª *Metaph.*, lect. 6.

nequit etiam activitatem ipsius notabiliter immutare, sed leviter dumtaxat alterare. Ergo nullo modo potest esse radix operationum, quæ in alio diversissimo ordine sint constitutæ. β) Atque in idem recidit alia probatio, quæ desumitur ex corporum specifica differentia. Nam id quod corpora, cum intereunt, amittunt, et id quod, cum generantur, de novo acquirunt, substantias corporeas in determinata specie constituit. Atqui nihil accidentale potest substantias in determinata specie constituere. Nam accidens, utpote a substantia distinctum, eam in sua essentia constitutam supponit. Ergo terminus transmutationum substantialium actus quidam substantialis sit, oportet, forma nimirum corpori suam imprimens speciem.

Hoc est præcipuum argumentum, quo veteres Philosophi doctrinam hanc solidissime confirmabant. Ipse etiam S. Augustinus quiescere non potuit, materiæ primæ naturam investigans, donec eum sibi corporeæ substantiæ conceptum efformavit, qui sponte sua efforescit ex substantialium transmutationum consideratione: *Et cessavit mens mea*, inquit, *interrogare hinc spiritum meum plenum imaginibus formatorum corporum, et eas pro arbitrio mutantem atque variantem, et intendi in ipsa corpora, eorumque mutabilitatem altius inspexi, qua desinunt esse quod fuerant, et incipiunt esse quod non erant: eundemque transitum de forma in formam per in-forme quiddam fieri suspicatus sum, non per omnino nihil. Sed nosse cupiebam, non suspicari. Et si totum tibi confiteatur vox et stilus meus, quis legentium capere dubitat? Nec ideo tamen cessabit cor meum dare tibi honorem et canticum laudis de his, que dictare non sufficit: Mutabilitas enim rerum mutabilium capax ipsa est formarum omnium, in quas mutantur res mutabiles. Et hæc quid est? Numquid spiritus? numquid corpus? numquid species animi vel corporis? Si dici posset, Nihil aliquid, et Est non est, hoc eam dicerem; et jam utcumque erat, ut species caperet istas visibiles et compositas (1).*

Jam quod materia et forma substantialis realiter distinguantur, certissimum est ex eo, quod materia eadem

(1) S. August. *Confess.*, lib. 12, cap. 6.

permanente, formæ adveniunt ac recedunt. Neque amplius in re manifesta immorari oportet (1).

Prob. 2.º propositio. In corporibus viventibus certe admittenda est compositio ex materia et forma. Ergo idem dicendum est de omnibus omnino corporibus (2).

Antecedens probatur suo loco in *Psychologia*.

Probatur conseq. α) ex analogia, siquidem eædem rationes plus minus in omnibus militant. Etenim quemadmodum in viventibus corporibus cernitur quædam substantialis ratio, quæ remanet eadem, dum vita durat, et cum postea mors succedit, et altera ratio pariter substantialis, quæ sit actus corpori suam tribuens speciem, et fons atque intima radix activitatis eorum; quemadmodum in viventibus adsunt manifesta signa mutationum substantialium, ita etiam hæc omnia locum habent generatim in omnibus corporibus. β) Difficultates, si quæ premunt substantialem compositionem corporum inorganicorum ex materia et forma, eædem non minus urgent contra eandem compositionem in viventibus, ac nominatim in homine. Hinc factum est, ut plures scholasticæ doctrinæ osores, tum juniores tum veteres, materialismum professi, omnia phænomena vite conati sint explicare per vires puræ materiæ varie modificatæ solis mutationibus extrinsecis.

Prob. 3.º Ea sententia reliquis omnibus præferenda est, etiamsi de mera hypothesi sermo foret, quæ omnia sufficienter explicat, atque adeo etiam ea, quorum in aliis sententiis apta reddi ratio nequit. Atqui talis est peripatetica doctrina circa corporum constitutionem.

Nam in ea egregie declaratur α) diversitas specifica corporum elementarium: β) mutationes substantiales, ac generationes novarum naturarum in compositis: γ) discrimen inter composita chimica et mechanica: δ) cohesio, quæ in vera partium integralium unione reponenda est, atque affinitas varique activitatis, quæ corporibus instar accidentis inhærens per multiplicia phænomena manifestatur. In summa, hæc doctrina non solum amplectitur ea omnia, quæ

(1) Vide S. Th. 7.^a *Metaph.*, lect. 2.

(2) Cfr Suar., *disp. Met.* 15, sect. 1, n. 6.

certa nobis experientia renuntiat, sed etiam maxime consentaneo ac rationali modo experientiam interpretatur, intimas sensibusque impervias phænomenorum causas aptissime assignans.

Confirmatur α) Quia peripatetica sententia non modo procul abest ab omnibus materialismi, occasionalismi ac cæteris, quæ Philosophiam depravant, erroribus, sed etiam acutissime conserta est cum veris doctrinis circa substantialem unitatem humani compositi processumque cognitionum nostrarum, prout suis in locis videndum est. Cum enim homo, sicut reliqua omnia corpora, ex materia coalescat et forma, ex quarum junctione unum per se ac simpliciter conflatur, intelligitur plane, quomodo substantialiter unus sit, et quomodo per impressionem a rebus corporeis acceptam in organis, ope sensibilibus specierum, seriem cognitionum a sensibus inchoando ad insensibilia et immaterialia tandem deveniat. Verum de his suo loco.

Confirmatur β) Ex auctoritate SS. Augustini, Thomæ Aquinatis, Bonaventuræ aliorumque in Ecclesia Catholica sapientissimorum virorum, qui hanc doctrinam unanimi consensu per plura sæcula tenuerunt.

COROLLARIUM. *Hinc facile colliges corpora in ipso fieri, in actu ipso generationis, quæ veram realis mutationis rationem habeat, constare tribus principiis, materia forma et privatione hujus formæ in præcedenti momento. Nam ad hoc ut corpus in ipso fieri per substantialem mutationem concipiatur, tria requiruntur: α) subjectum, quod a non esse transit ad esse: β) non esse, seu terminus negativus, a quo subjectum transit: γ) et esse, seu terminus positivus, ad quem transit. Subjectum alio vocabulo appellatur materia; non esse, privatio; esse vero, confertur a forma. Quia nimirum dum corpus in ipso fieri versatur, materia ejus formam, quam non habebat, accipit, ideoque a non esse formæ transit ad ejusdem esse (1).*

Corpora
in fieri constant
materia, forma
et privatione.

(1) Vide Arist. et S. Thom. 1.º *Physicor.* lect. 13, parag. b. Cfr. Lossada *Curs. Philos.* t. 2, tract. 1, disp. 1, cap. 3, n. 13, 14, et cap. 4, ubi fuse de hac re: et alii auctores veteres passim.